

ПЕРЕДМОВА ДО ВИДАННЯ

Юридична фірма «Салком», заснована у 1990 році як приватна юридична інституція, пропонує читачеві черговий том традиційного для фірми видання, серія яких була започаткована Науково-аналітичним центром фірми. Цей проект було розпочато в 1993 році виданням «Реферативного огляду чинного законодавства України і практики його застосування». У подальшому формат і тематика видань змінювалися, але залишився незмінним орієнтир на цікаві публікації, у яких розглядаються актуальні проблеми правової науки, що мають важливе значення для юридичної практики.

Окрім того, Науково-аналітичний центр фірми прагне ознайомити юридичну громадськість із проблемами, які стосуються не тільки побудови правової держави в Україні, але мають широкий міжнародно-правовий контекст, оскільки, на думку партнерів фірми, саме такий розвиток правової системи України має найбільш актуальне звучання. Іще в 2003 році було видано том, де розглядалися проблеми гармонізації законодавства України й країн Європи, у підготовці якого брали участь видатні вчені з Великої Британії, Італії, Росії, України, Швейцарії й інших країн. У 2005 році було видано черговий том, у якому розглядалися сучасний конституціоналізм і актуальні проблеми конституційного розвитку, й були вміщені матеріали про особливості Британської Конституції в компаративістському розумінні конституційних актів. Подальші політико-правові події в нашій державі підтвердили практичну актуальність цих проблем.

Може виникнути питання, чому ЮФ «Салком» звертає увагу на такі, на перший погляд, теоретичні аспекти. Відповідь полягає у тому, що саме глибоке теоретичне осмислення правової системи в цілому, напрямків її вдосконалення, шляхів розвитку, ускладнення механізмів правового регулювання на загальнотеоретичному рівні, а також на рівні галузевого сприйняття (конституційне, цивільне, адміністративне, господарське й інші галузі права) має суттєвий вплив на практичну юридичну діяльність. Особливо це актуально для сучасної України, оскільки рух до європейських цінностей і стандартів, до європейської правової спільноти є незаперечним і врешті-решт не залежить від суб'єктивних поглядів тих чи інших політичних сил, які можуть, звичайно, прискорювати чи гальмувати рух у цьому напрямку, але не можуть докорінно

змінити об'єктивне наближення правових принципів, стандартів і цінностей української правової системи до загальноєвропейської. Здається, на теоретичному й науковому рівні питання про «європейськість» правової системи більш-менш вирішене з точки зору концепції й сучасних теоретичних поглядів. Сьогодні настав час більш детально подивитися на те, що являє собою сучасна Європа, сучасний Європейський Союз і, головне, що є підґрунтям європейської правової системи. Інакше кажучи, рухаючись до Європи, необхідно чітко розуміти напрямки розвитку українського права, параметри національного законодавства, що мають бути враховані для більш виваженої інтеграції до європейської системи правових норм.

Саме тому партнери юридичної фірми, перш за все, доктор юридичних наук, професор Наталія Кузнецова й кандидат юридичних наук Валерій Лукомський підтримали ідею запропонувати читачеві в окремому томі переклад українською мовою основних конституційних документів Європейського Союзу, включаючи Договір про Європейський Союз, Договір про функціонування Європейського Союзу, відповідні протоколи, додатки й декларації до Кінцевого акту Міжурядової конференції, що ухвалила Лісабонський договір.

Офіційного перекладу цих документів українською мовою не існує, тому для юристів, а також для державних службовців, які не володіють мовами Європейського Союзу, доступ до цих документів може бути обмежений. З іншого боку, співставлення різномовних текстів з українським варіантом має не тільки лінгвістичне, але й виняткове юридичне значення, оскільки дає можливість зрозуміти сутність правових інститутів і правових інструментаріїв, що застосовуються в європейських країнах і рано чи пізно будуть імплементовані в сучасну українську правову систему.

Не має сенсу особливо підкреслювати й те, що підготовка вітчизняної правової системи до вступу в Європейський Союз, якщо таке політичне й державницьке рішення буде прийняте й набуде практичних рис, звичайно, спричинить необхідність розуміння й застосування права Європейського Союзу, включаючи його конституційний рівень. Відсутність україномовного перекладу може бути стримуючим фактором не тільки для розуміння правових реалій, але й для подальшої юридико-лінгвістичної роботи в напрямку адаптації численних норм Європейського Союзу. Запропоноване видання має на меті до певної міри заповнити цю прогалину.

Переклад українською конституційних актів Європейського Союзу має суто практичне значення і для юристів, які пов'язані з міжнародно-правовими аспектами юридичної професії. Це міжнародні комерційні арбітражі, європейські юрисдикції, включаючи Європейський суд з прав людини, інвестиційні спори, обговорення правових питань на різних міжнародних форумах тощо.

Інколи вирішення конкретних судових справ може залежати від юридичних тонкощів і коректності перекладу тих чи інших положень з однієї мови іншою, що дозволяє зрозуміти сутність правових явищ в Україні та їх корелятивне відображення у правових системах європейських країн. Цей аспект видання здається дуже важливим і, безперечно, викликатиме зацікавленість широкого кола фахівців.

Видання буде корисним і для підприємців, які так чи інакше пов'язані з діяльністю європейських компаній, працюють у європейському правовому середовищі й мають знати загальні параметри правового розвитку Європейського Союзу. Це стосується також працівників дипломатичних установ і торговельних місій України за кордоном.

Цілком зрозуміло, що видання буде корисним для науковців, викладачів юридичних вузів і студентів, які вивчають проблеми європейського права, а також для всіх, хто працює на рівні компаративістських досліджень. При цьому слід сказати, що видання буде цікавим також для іноземних юристів, які вивчають українську правову систему або працюють в ній, оскільки вони мають можливість володіти українським варіантам перекладу відомих для них нормативних актів Європейського Союзу. Тому ми вважаємо, що юристи, які мають базову освіту «неукраїнського походження», також будуть зацікавлені мати на своїх полицях український переклад європейських конституційних актів.

Особливо слід зазначити, що переклад згаданих актів Європейського Союзу вимагав глибоких знань фахівців, їхньої енергії й професійного запалу. Юридична фірма «Салком» вважає щасливим шансом, що таку складну роботу вміло виконали Світлана і Геннадій Друзенко, демонструючи при цьому неабиякі професійні здібності.

Євген Кубко
Президент ЮФ «Салком»,
доктор юридичних наук, професор

FOREWORD

The Salkom Law Firm offers its readers their next volume of books published by the firm on a regular basis. The firm was founded in 1990, and book publishing has become a tradition with the firm. This tradition was established by the Scientific and Analytical Centre of the Salkom Law Firm in 1993 when the “Review of the Current Ukrainian Legislation and the Practice of its Application” was published. Since then, the format and themes of the books have been undergoing changes. The constant remains the aim of the firm to devote these publications to study of the most interesting topics in the area of law science that have the crucial importance for legal practice.

Furthermore, the Scientific and Analytical Centre of the firm strives to make the legal community aware of problems that pertain to building a state based on the rule of law and have broad international and legal context. In the opinion of partners of the firm, this is exactly the way the Ukrainian legal system should develop. As far back as in 2003, a book devoted to the matters of harmonizing the law of Ukraine with European law was published. Many famous scientists from Great Britain, Italy, Russia, Ukraine, Switzerland and other countries had made their valuable contributions to this edition. In 2005, the next volume addressing modern constitutionalism and current matters of constitutional development, and containing materials on the peculiarities of the British Constitution in a comparative sense of constitutional acts was presented to the reader. Subsequent political and legal events that have been unfolding in our country have only confirmed the practical importance of these topics.

One might ask why the Salkom Law Firm pays so much attention to aspects that, at first glance, seem to be purely theoretical. The answer is, that only in-depth theoretical comprehension of the legal system, its improvement, trends of development and legal mechanisms has significant theoretical and practical influence on the practice of law. It includes such areas of law as constitutional law, civil law, commercial law and other branches of law.

This is particularly important for the modern Ukraine because its movement towards European values and standards or towards the European legal community cannot be denied. At the same time, Ukraine does not rely on subjective views of any political forces, which, of course, can either promote or impede the movement in this direction

but cannot affect the way legal principles, standards and values of Ukraine converge with the European legal system. It seems that the matter of the legal system being European-like has already been more or less addressed at the theoretical as well as practical levels. It is time now to pay closer attention to what exactly Europe and the European Union are, and more importantly, what the basis of the European legal system is. In other words, while moving towards Europe, it is mandatory to understand clearly trends in the development of the Ukrainian law and those parameters of the domestic legislation that should be taken into account to ensure a more balanced integration into the European system of legal norms.

That is exactly why the firm's partners, Professor Natalia Kuznetsova and Valerii Lukomskyi (Ph.D (Law)), have supported the idea of presenting a Ukrainian translation of the core constitutional documents of the European Union to the reader. This includes the Treaty on the European Union, Treaty on the Functioning of the European Union, relevant Protocols, Annexes and Declarations to the Final Act of the Intergovernmental Conference that adopted the Treaty of Lisbon.

These documents have never been translated into the Ukrainian language, so access to these documents was restricted for lawyers and state officials who do not speak at least one of the languages of the European Union. On the other hand, the comparison between texts in various languages and the text in Ukrainian has not only linguistic importance but also has exceptional legal significance. This comparison allows one to understand the essence of legal institutes and legal instruments that are widely applied in European countries and will sooner or later be implemented into the Ukrainian legal system.

One doesn't need to put special emphasis on the fact that in order to get the domestic legal system ready for accession to the European Union, if such a decision is made by the state and becomes a practical reality, it will be necessary to understand and apply the law of the European Union. This includes its application at the constitutional level. The absence of Ukrainian translation may have constituted a serious impediment to both the comprehension of legal realities and further legal and linguistic work aimed at adaptation of the numerous provisions of the European Union. This book has been aimed to narrow this gap.

Translation of the constitutional acts of the European Union into Ukrainian also has purely practical importance for lawyers who have

connections with international aspects of the legal profession, such as international commercial arbitration, European jurisdictions (including the European Court of Human Rights), investment disputes, discussions of various legal issues at international forums, etc.

Sometimes, legal details and the correctness of the translation of legal provisions from one language into another may affect the judgment made by a court. This allows one to understand the essence of legal phenomena in Ukraine and their correlative reflection in legal systems of European countries. This aspect of the book seems to be extremely important and, without any doubt, will attract interest from a wide range of specialists.

Undoubtedly, this book will also be useful to businessmen who either do business or have other connections with European companies. The information will help those who work in the European legal environment and are better off aware of the general parameters of legal development of the European Union. It also applies to members of Ukrainian diplomatic and trade missions abroad.

It is absolutely clear that this book will be of use to scientists, professors of law schools and students who study European law. It will also help those who undertake comparative studies. It needs to be mentioned that this book might be of interest to foreign lawyers who study the Ukrainian legal system or practice law in Ukraine because they have the opportunity to get a Ukrainian translation of the legislative acts of the European Union that have been known to them in their mother tongue. Hence we believe that lawyers who have basic education of 'non-Ukrainian' origin will also be interested in putting on their bookshelves the European constitutional acts translated into the Ukrainian language.

It should be mentioned separately that deep knowledge, energy and professional optimism were required from the translators to complete the task of translating the abovementioned acts of the European Union into the Ukrainian language. The Salkom Law Firm considers this an excellent chance that such challenging work has been expertly carried out by Svitlana and Gennady Druzenko who demonstrated remarkable professional skills.

Yevhen Kubko
President of the Salkom Law Firm
Doctor of Laws, Professor

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА ДО ВИДАННЯ	5
FOREWORD	8
ПОДЯКИ	20
КІЛЬКА ПЕРЕДНІХ ЗАУВАГ ДО ПЕРЕКЛАДУ	21
ДОГОВІР ПРО ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ	31
Преамбула	33
Розділ I Спільні положення	35
Розділ II Положення про демократичні принципи	39
Розділ III Положення про інституції	41
Розділ IV Положення про посилену співпрацю	48
Розділ V Загальні положення про зовнішню діяльність Союзу і окремі положення про спільну зовнішню та безпекову політику . . .	49
Підрозділ I Загальні положення про зовнішню діяльність Союзу	49
Підрозділ II Окремі положення про спільну зовнішню та безпекову політику	51
Секція 1 Спільні положення	51
Секція 2 Положення щодо спільної безпекової та оборонної політики	61
Розділ VI Кінцеві положення	66
ДОГОВІР ПРО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	73
Преамбула	75
Частина перша. Принципи	76
Розділ I Різновиди та сфери компетенції Союзу	76
Розділ II Положення загального застосування	79
Частина друга. Недискримінація та громадянство Союзу	82
Частина третя. Внутрішні політики та дії Союзу	86
Розділ I Внутрішній ринок	86
Розділ II Вільне переміщення товарів	87
Підрозділ 1 Митний союз	88
Підрозділ 2 Митна співпраця	88
Підрозділ 3 Заборона кількісних обмежень між державами-членами	89
Розділ III Сільське господарство та рибальство	90

Розділ IV	Вільне переміщення осіб, послуг та капіталу	94
Підрозділ 1	Працівники	94
Підрозділ 2	Право на підприємницьку діяльність	97
Підрозділ 3	Послуги	100
Підрозділ 4	Капітал та платежі	102
Розділ V	Простір свободи, безпеки та правосуддя	104
Підрозділ 1	Загальні положення	104
Підрозділ 2	Політики щодо прикордонного контролю, притулку та імміграції	107
Підрозділ 3	Судова співпраця в цивільних справах	110
Підрозділ 4	Судова співпраця в кримінальних справах	111
Підрозділ 5	Поліційна співпраця	116
Розділ VI	Транспорт	118
Розділ VII	Спільні правила щодо конкуренції, оподаткування та зближення законодавства	122
Підрозділ 1	Правила конкуренції	122
Секція 1	Положення щодо суб'єктів господарювання	122
Секція 2	Допомога, що її надають держави	126
Підрозділ 2	Податкові положення	128
Підрозділ 3	Зближення законодавств	129
Розділ VIII	Економічна та монетарна політика	133
Підрозділ 1	Економічна політика	133
Підрозділ 2	Монетарна політика	139
Підрозділ 3	Інституційні положення	143
Підрозділ 4	Спеціальні положення щодо держав-членів, що входять до простору євро	144
Підрозділ 5	Перехідні положення	146
Розділ IX	Зайнятість	151
Розділ X	Соціальна політика	154
Розділ XI	Європейський соціальний фонд	160
Розділ XII	Освіта, професійне навчання, молодь та спорт	161
Розділ XIII	Культура	163
Розділ XIV	Охорона здоров'я	164
Розділ XV	Захист прав споживачів	166
Розділ XVI	Транс'європейські мережі	166
Розділ XVII	Промисловість	168

Розділ XVIII Економічна, соціальна та територіальна згуртованість	169
Розділ XIX Дослідження, розвиток технологій та космос	171
Розділ XX Довкілля	176
Розділ XXI Енергетика	178
Розділ XXII Туризм	179
Розділ XXIII Цивільний захист	180
Розділ XXIV Адміністративна співпраця	180
Частина четверта. Асоціація заморських країн та територій	181
Частина п'ята. Зовнішня діяльність Союзу	184
Розділ I Загальні положення щодо зовнішньої діяльності Союзу	184
Розділ II Спільна торговельна політика	184
Розділ III Співпраця з третіми країнами та гуманітарна допомога	186
Підрозділ 1 Співпраця на цілі розвитку	186
Підрозділ 2 Економічна, фінансова та технічна співпраця з третіми країнами	187
Підрозділ 3 Гуманітарна допомога	188
Розділ IV Обмежувальні заходи	189
Розділ V Міжнародні угоди	190
Розділ VI Взаємини Союзу з міжнародними організаціями, третіми країнами та делегації Союзу	194
Розділ VII Клаузула солідарності	194
Частина шоста. Інституційні та фінансові положення	196
Розділ I Інституційні положення	196
Підрозділ 1 Інституції	196
Секція 1 Європейський Парламент	196
Секція 2 Європейська Рада	200
Секція 3 Рада	201
Секція 4 Комісія	204
Секція 5 Суд Європейського Союзу	206
Секція 6 Європейський Центральний Банк	218
Секція 7 Рахункова палата	220
Підрозділ 2 Правові акти Союзу, процедури ухвалення рішень та інші положення	223
Секція 1 Правові акти Союзу	223
Секція 2 Процедури ухвалення актів та інші положення	225

Підрозділ 3	Дорадчі органи Союзу	230
Секція 1	Економіко-соціальний комітет	231
Секція 2	Комітет регіонів	232
Підрозділ 4	Європейський інвестиційний банк	233
Розділ II	Фінансові положення.	234
Підрозділ 1	Власні ресурси Союзу	235
Підрозділ 2	Багаторічні фінансові рамки	236
Підрозділ 3	Річний бюджет Союзу	237
Підрозділ 4	Виконання та затвердження звіту про виконання бюджету.	240
Підрозділ 5	Спільні положення	242
Підрозділ 6	Боротьба проти шахрайства	243
Розділ III	Посилена співпраця.	244
Частина сьома. Загальні та кінцеві положення		248
ПРОТОКОЛИ		259
Протокол № 1	про роль національних парламентів у Європейському Союзі.	261
Протокол № 2	про застосування принципів субсидіарності та пропорційності.	265
Протокол № 3	про Статут Суду Європейського Союзу	270
Протокол № 4	про Статут Європейської системи центральних банків та Європейського Центрального Банку	297
Протокол № 5	про Статут Європейського інвестиційного банку	324
Протокол № 6	про визначення осідків інституцій та деяких органів, служб, агенцій та відділів Європейського Союзу.	340
Протокол № 7	про привілеї та імунітети Європейського Союзу	342
Протокол № 8	стосовно частини другої статті 6 Договору про Європейський Союз щодо приєднання Союзу до Європейської Конвенції про захист прав людини та засадничих свобод	350
Протокол № 9	про рішення Ради щодо застосування частини четвертої статті 16 Договору про Європейський Союз та частини другої статті 238 Договору про функціонування Європейського Союзу у період між 1 лис- топада 2014 року та 31 березня 2017 року і від 1 квітня 2017 року.	352
Протокол № 10	про постійну структурну співпрацю, встановлену статтею 42 Договору про Європейський Союз.	353
Протокол № 11	про статтю 42 Договору про Європейський Союз.	356
Протокол № 12	про процедуру щодо надмірного дефіциту	357
Протокол № 13	про критерії конвергенції	359
Протокол № 14	про Єврогрупу	361

Протокол № 15 про деякі положення щодо Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії	362
Протокол № 16 про деякі положення щодо Данії	365
Протокол № 17 про Данію	366
Протокол № 18 про Францію	367
Протокол № 19 про Шенгенське аcquis, що його інтегровано в рамки Європейського Союзу	368
Протокол № 20 про застосування деяких аспектів статті 26 Договору про функціонування Європейського Союзу до Сполученого Королівства та Ірландії	372
Протокол № 21 про позицію Сполученого Королівства та Ірландії щодо простору свободи, безпеки та правосуддя	374
Протокол № 22 про позицію Данії	378
Протокол № 23 про зовнішні відносини держав-членів щодо перетину зовнішніх кордонів	385
Протокол № 24 про надавання притулку громадянам держав-членів Європейського Союзу	386
Протокол № 25 про виконання спільної компетенції	388
Протокол № 26 про послуги, що забезпечують загальні потреби	389
Протокол № 27 про внутрішній ринок та конкуренцію	390
Протокол № 28 про економічне, соціальне та територіальне гуртування	391
Протокол № 29 про систему суспільного мовлення в державах-членах	393
Протокол № 30 про застосування Хартії засадничих прав Європейського Союзу до Польщі та Сполученого Королівства	394
Протокол № 31 стосовно імпорту до Європейського Союзу нафтопродуктів, перероблених в Нідерландських Антилах	396
Протокол № 32 про набуття власності у Данії	400
Протокол № 33 стосовно статті 157 Договору про функціонування Європейського Союзу	401
Протокол № 34 про спеціальний режим застосовний до Гренландії	402
Протокол № 35 про статтю 40.3.3. Конституції Ірландії	403
Протокол № 36 про перехідні положення	404
Протокол № 37 про фінансові наслідки закінчення строку дії Договору про заснування Європейської спільноти з вугілля та сталі та про Дослідницький фонд з вугілля та сталі	411
ДОДАТКИ	413
Додаток I Перелік, що його зазначено в статті 38 Договору про функціонування Європейського Союзу	415
Додаток II Заморські країни та території, до яких належить застосовувати положення частини четвертої Договору про функціонування Європейського Союзу	418

ДЕКЛАРАЦІЇ, ДОДАНІ ДО КІНЦЕВОГО АКТА МІЖУРЯДОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ, ЩО УХВАЛИЛА ЛІСАБОНСЬКИЙ ДОГОВІР	419
<i>A. ДЕКЛАРАЦІЇ ЩОДО ПОЛОЖЕНЬ ДОГОВОРІВ</i>	<i>421</i>
1. Декларація щодо Хартії засадничих прав Європейського Союзу	421
2. Декларація про частину другу статті 6 Договору про Європейський Союз	421
3. Декларація про статтю 8 Договору про Європейський Союз	421
4. Декларація щодо складу Європейського Парламенту	421
5. Декларація про політичну згоду Європейської Ради щодо проекту рішення стосовно складу Європейського Парламенту	422
6. Декларація щодо частин п'ятої та шостої статті 15, частин шостої та сьомої статті 17 і статті 18 Договору про Європейський Союз	422
7. Декларація щодо частини четвертої статті 16 Договору про Європейський Союз та частини другої статті 238 Договору про функціонування Європейського Союзу	422
8. Декларація про практичні заходи щодо головування в Європейській Раді та Раді з закордонних справ, яких належить вжити з набранням чинності Лісабонського договору	425
9. Декларація про частину дев'яту статті 16 Договору про Європейський Союз щодо рішення Європейської Ради стосовно головування в Раді	425
10. Декларація про статтю 17 Договору про Європейський Союз	426
11. Декларація про частини шосту та сьому статті 17 Договору про Європейський Союз	427
12. Декларація про статтю 18 Договору про Європейський Союз	427
13. Декларація щодо спільної зовнішньої та безпекової політики	428
14. Декларація щодо спільної зовнішньої та безпекової політики	428
15. Декларація про статтю 27 Договору про Європейський Союз	429
16. Декларація про частину другу статті 55 Договору про Європейський Союз	429
17. Декларація щодо вищості	430
18. Декларація про розмежування компетенцій	430
19. Декларація про статтю 8 Договору про функціонування Європейського Союзу	431
20. Декларація про статтю 16 Договору про функціонування Європейського Союзу	431
21. Декларація про захист особових даних у сферах судової співпраці у кримінальних справах та поліцейної співпраці	432
22. Декларація про статті 48 та 79 Договору про функціонування Європейського Союзу	432

23. Декларація про абзац другий статті 48 Договору про функціонування Європейського Союзу	432
24. Декларація щодо правосуб'єктності Європейського Союзу	432
25. Декларація про статті 75 та 215 Договору про функціонування Європейського Союзу	432
26. Декларація про неучасть держави-члена у заході, підставою якого є частина третя розділу V Договору про функціонування Європейського Союзу.	433
27. Декларація про абзац другий частини першої статті 85 Договору про функціонування Європейського Союзу	433
28. Декларація про статтю 98 Договору про функціонування Європейського Союзу	433
29. Декларація про пункт с) частини другої статті 107 Договору про функціонування Європейського Союзу	434
30. Декларація про статтю 126 Договору про функціонування Європейського Союзу	434
31. Декларація про статтю 156 Договору про функціонування Європейського Союзу	435
32. Декларація про пункт с) частини четвертої статті 168 Договору про функціонування Європейського Союзу	436
33. Декларація про статтю 174 Договору про функціонування Європейського Союзу	436
34. Декларація про статтю 179 Договору про функціонування Європейського Союзу	436
35. Декларація про статтю 194 Договору про функціонування Європейського Союзу	436
36. Декларація про статтю 218 Договору про функціонування Європейського Союзу щодо перемовин, що їх провадять, та міжнародних угод, які укладають держави-члени стосовно простору свободи, безпеки та правосуддя	436
37. Декларація про статтю 222 Договору про функціонування Європейського Союзу	437
38. Декларація про статтю 252 Договору про функціонування Європейського Союзу щодо кількості генеральних адвокатів у Суді . . .	437
39. Декларація про статтю 290 Договору про функціонування Європейського Союзу	437
40. Декларація про статтю 329 Договору про функціонування Європейського Союзу	438

41. Декларація про статтю 352 Договору про функціонування Європейського Союзу	438
42. Декларація про статтю 352 Договору про функціонування Європейського Союзу	438
43. Декларація про частину шосту статті 355 Договору про функціонування Європейського Союзу	439
<i>V. ДЕКЛАРАЦІЇ ЩОДО ПРОТОКОЛІВ, ДОДАНИХ ДО ДОГОВОРІВ</i>	<i>440</i>
44. Декларація про статтю 5 Протоколу про Шенгенське <i>acquis</i> , що його інтегровано в рамки Європейського Союзу	440
45. Декларація про частину другу статті 5 Протоколу про Шенгенське <i>acquis</i> , що його інтегровано в рамки Європейського Союзу	440
46. Декларація про частину третю статті 5 Протоколу про Шенгенське <i>acquis</i> , що його інтегровано в рамки Європейського Союзу	440
47. Декларація про частини третю, четверту та п'яту статті 5 Протоколу про Шенгенське <i>acquis</i> , що його інтегровано в рамки Європейського Союзу	441
48. Декларація щодо Протоколу про позицію Данії	441
49. Декларація щодо Італії	441
50. Декларація щодо статті 10 Протоколу про перехідні положення	442
<i>C. ДЕКЛАРАЦІЇ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ</i>	<i>443</i>
51. Декларація Королівства Бельгія щодо національних парламентів	443
52. Декларація Королівства Бельгія, Республіки Болгарія, Федеративної Республіки Німеччина, Грецької Республіки, Королівства Іспанія, Італійської Республіки, Республіки Кіпр, Республіки Литва, Великого Герцогства Люксембург, Республіки Угорщина, Республіки Мальта, Республіки Австрія, Португальської Республіки, Румунії, Республіки Словенія та Словацької Республіки про символи Європейського Союзу	443
53. Декларація Чеської Республіки про Хартію засадничих прав Європейського Союзу	443
54. Декларація Федеративної Республіки Німеччина, Ірландії, Республіки Угорщина, Республіки Австрія та Королівства Швеція	444
55. Декларація Королівства Іспанія та Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії	444
56. Декларація Ірландії про статтю 3 Протоколу про позицію Сполученого Королівства та Ірландії щодо простору свободи, безпеки та правосуддя	445
57. Декларація Італійської Республіки про склад Європейського Парламенту	445

58. Декларація Республіки Латвія, Республіки Угорщина та Республіки Мальта про правопис назви єдиної валюти у Договорах	446
59. Декларація Королівства Нідерландів про статтю 312 Договору про функціонування Європейського Союзу	446
60. Декларація Королівства Нідерландів про статтю 355 Договору про функціонування Європейського Союзу	446
61. Декларація Республіки Польща про Хартію засадничих прав Європейського Союзу	446
62. Декларація Республіки Польща щодо Протоколу про застосування Хартії засадничих прав Європейського Союзу до Польщі та Сполученого Королівства	447
63. Декларація Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про означення терміну «державна належність»	447
64. Декларація Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про право голосу на виборах до Європейського Парламенту . .	447
65. Декларація Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про статтю 75 Договору про функціонування Європейського Союзу	447
Таблиці відповідностей	449
ДОДАТОК	483
Хартія засадничих прав Європейського Союзу	485
Пояснення щодо Хартії засадничих прав	502